

Mikä on suomalaista?

Ei ole yksinomaan suomalaisen yhteiskunnallisen keskustelun erityisominaisuus, että moraalisesti aroissa ja kansalaiskuntoon liittyvissä asioissa vedotaan kansallisiin erityispiirteisiin. Mutta meillä on kyllä aivan erityisen yleistä, että juuri alkoholiongelman luonne määritellään kansallisin termein. Aikaisemmin sitä sanottiin suomalaisiksi viinapääksi, nykyisin on muodikkaampaa puhua suomalaisesta elämänmuodosta alkoholiongelmiensa syynä.

On ymmärrettävää, että suomalaisuuden erityispiirteitä usein liioitellaan juuri alkoholiongelmista keskusteltaessa. Onhan meillä voimakas ja keskitetty alkoholihallinto, jonka toimet näkyvät helposti ja kauas nimenomaan alkoholipoliittisina pyrkimyksinä — silloinkin kun niitä ovat ohjaamassa pääasiassa taloudelliset ja poliittiset tekijät. Lehdistö valvoo valppaasti tätä hallintoa, ja siihen puuttuvat kärkevästi eduskunta ja puolueet. Näin ollen on olemassa hyvät edellytykset sille, että sosiaaliset ongelmat nimetään mielellään alkoholiongelmiksi ja että alkoholipoliitiikan harjoittaminen vuorostaan näyttäytyy suurena kansallisena tehtävänä.

Monet tutkimukset kuitenkin osoittavat, että suomalaisten suhde alkoholiin ei ole niin erikoinen kuin yleensä ajatellaan. Esimerkiksi kulutuksen kehityksen on todettu noudattaneen meillä suurin linjoin samantapaisia kaaaria kuin muissakin kehittyneissä teollisuusmaissa. Sama koskee itse alkoholipoliitiikan suuntaa — ensin kohti vapaamielistyvää ja rajoituksia vähentävää järjestelmää 1960- ja 1970-luvulla, sittemmin kansalaismielipiteen myötä taas valtiollisten rajoitusten lisäänty-

miseen päin. Suurimmat väärinkäsitykset suomalaisuuden erityispiirteiden ylikorostamisessa kuitenkin koskevat itse ihmisen suhdetta alkoholiin päihteenä. Ei ole totta, että huoli alkoholiin liittyvistä vaaroista, alkoholin saatavuudesta ja sen vapaasta käytöstä olisivat vain suomalaisen elämänmuotoon kuuluvia piirteitä. Esimerkiksi Ranskassa alkoholi on tosin kaikkialla läsnä, mutta sen käyttöä koskevat normatiiviset rajoitukset ovat selkeitä ja voimakkaita. Jos korttelikahvilassa näkee asiakkaan latkivan piripintaan täytetystä puolipallon muotoisesta lasista halpaa punaviiniä, voi olla melkein varma, että hän on joko paikallinen kyläjuoppo tai sitten kulttuuria tuntematon turisti. Naisten alkoholin käyttö on suhteessa miesten alkoholin käyttöön lähes yhtä vähäistä kuin Suomessa — eikä sitä paitsi Helsingin ja Pariisin kulutustasoissa tilastojen mukaan ole ylipäänsä kovinkaan suuria eroja. (Kotitaloustiedustelun mukaan Bassin Parisienin alueella kulutus kotiloissa oli vuonna 1979 n. 8 litraa asukasta kohden, Uudellamaalla n. 6 litraa.)

Viimeaikaisissa työväenluokan alkoholin käyttöä koskevissa tutkimuksissa on myös todettu, että se ei Suomessa ole kovinkaan kaukana siitä, mitä pidetään tyypillisenä työväestön keskuudessa yleensä muissakin maissa, esimerkiksi Englannissa. Pinnalliset havainnot viittaavat siihen, että myös suomalaisen keskiluokan alkoholin käyttö muistuttaa yhä selvemmin minkä tahansa länsimaan keskiluokkaa.

On siis monia syitä kysyä, mikä suomalaisuudessa todella on suomalaista ja mitkä ovat tämän erityisyyden historialliset syyt.

Raittiusperinne ja luokkarakenne

Ensimmäisenä on tietenkin mainittava Suomessa jo kauan ennen kieltolakia poikkeuk-

Alkon esimiespäivillä 22. 9. 1983 pidetty esitelmä.

sellisen yksituumaisesti omaksuttu raittiuskanta. Raittiusaate ja myöhemmin kieltolaki-
liike saivat monista yhteiskunnallisista ja poliittisista syistä taakseen lähes kaikki väestöpiirit, ja tällä perinteellä on yhä edelleen vaikutusta alkoholitapoihimme ja alkoholin merkityssisältöä koskeviin käsityksiimme.

Mutta asiassa on muutakin.

Viittasin edellä jo siihen, että alkoholin käyttö saattaa olla pikemminkin yhteiskuntaluokkien kuin kansakuntien tai kansallisuonteiden mukaan jäsentyvä asia. Tämä ei olisi kummastuttavaa, sillä loppujen lopuksi esimerkiksi teollisuustyötä tekevien lähiöeläjien elämäntapaa määrittelevät kovat tosiasiat ovat hyvin samantapaisia kaikissa teollisuusmaissa: tiukka aikarytmi, päivittäinen matkustus kodin ja työpaikan välillä, perinteinen työnjako miehen ja naisen välillä, passiivinen vapaa-aika ja elämäntavan perhekeskeisyys ovat yhteisiä piirteitä niin amerikkalaiselle, englantilaiselle kuin suomalaisellekin työväenluokalle. Sama koskee uutta keskiluokkaa. Sen elämää hallitsee kaikkialla karriööri, ura, olkoon se vaikka miten kuvitteellinen mahdollisuus kohota laskuttajasta toimistopäälliköksi tai pääjohtajan sihteeriksi, myyjästä ostajaksi ja ostajasta johtajaksi. Uran pitää näkyä liikkuvuutena ja tietoisina valintoina, mahdollisuuksien etsimisenä ja kulttuurisen pätevyyden osoittamisena, hyvänä makuna ja asiantuntemusta osoittavina harrastuksina.

Sikäli kuin suomalaisella elämänmuodolla voidaan tarkoittaa suomalaisten ihmisryhmien elämäntapojen kokonaisuutta, tämän elämänmuodon erikoisuutta ja suomalaisen alkoholikulttuurin erityispiirteitä ei olekaan etsittävä suomalaisuudesta sinänsä jonakin mystillisenä kansallisominaisuutena vaan suomalaisen yhteiskunnan erikoislaatuudesta luokkarakenteesta ja sen omalaatuisesta kehityksestä. Monissa tutkimuksissa, viimeksi ja kaikkein yksiselitteisimmin Seppo Pöntisen (1983) väitöskirjatutkimuksessa *Social mobility and social structure*, on osoitettu suomalaisen yhteiskunnan pitkään jatkunut maatalousvaltaisuus vielä toisen maailmansodan jälkeen ja viljelijävaltaisen väestön erittäin nopea siirtyminen ns. valkokaulusammattiin. Ei ole liioiteltua sanoa, että olemme vasta äskettäin kaupunkilaistunutta talonpoikais-

kansaa. Ei siis ole ihme, että suomalaisten elämäntapoja kokonaisuutena ja alkoholin käyttötapoja erityisesti leimaavat ja jäsentävät pienviljelijä- ja maataloustyöväestön muotoilemat ja meihin juurruttamat asenteet ja tottumukset.

Yhtä tärkeää kuin työläis- ja talonpoikaisvaltaisuus on suomalaisessa elämänmuodossa ns. heikko porvaristo. Meillä ei ole tämän vuosisadan kuluessa ollut niin vahvaa ja kulttuurisesti itsenäistä vanhaa keskiluokkaa, että se olisi kyennyt johtamaan ja hallitsemaan tapakulttuuria yhtä näkyvästi ja voimakkaasti kuin useimmissa vanhoissa teollisuusmaissa.

Suomalaisen yhteiskunnan suurta murrosta sodanjälkeisenä kautena on toki yhteiskuntatieteissä laajasti tutkittu. Sen syyt ja seuraukset tunnetaan sangen monipuolisesti talouden, politiikan ja väestörakenteen alalla. Myös alkoholitutkimuksessa on monipuolisesti käsitelty "suuren muuton" vaikutuksia alkoholioloihimme. Tällaiset tutkimukset ovat olleet hyödyllisiä silloin, kun on kurkistettu tulevaisuuteen ja yritetty hahmotella alkoholipolitiikalle tarjoutuvia mahdollisuuksia ja arvailla alkoholiongelmien tulevaa kehitystä. Mutta ne ovat myös tähdänneet menneisyyden, erityisesti noin vuosikymmen sitten päättyneen alkoholipoliittisen murroskauden ymmärtämiseen.

Kulttuuritutkimuksen näkökulma ja sisällötön humala

Yhteiskuntatieteilijöiden tutkimuksista puuttuu toistaiseksi suomalaisen elämänmuodon analyysi kulttuurin näkökulmasta. Tällä tarkoitan tutkimusta, joka kertoisi meille, miten kansakuntamme erikoinen sosiaalishistoria vaikuttaa siihen, millä tavalla ymmärrämme maailmaa ja yhteiskuntaa, millä tavalla jäsenämme yksilön ja perheen suhdetta niihin, ja siihen, millä tavalla elämme ja ilmennämme elämämme kulussa näitä kulttuurisia jäsennyksiä. Nämä ovat kysymyksiä, joihin kansakunnan kirjailijat ovat rohkeasti ja kiinnostavasti viime vuosina paneutuneet. Mutta olen varma, että myös yhteiskuntatieteellinen tutkimus voi täsmentää kuvaamme näistä asioista.

Eräässä mielessä alkoholitutkimuksella on

tässä eräänlainen erityisvastuu. Se ei missään eikä koskaan voi palvella vain yhtä tarkoitusta, alkoholipolitiikan hoitoa, sillä ihmisen suhde alkoholiin on aina riippuvainen hänen elintapojensa kokonaisuudesta ja toimii sen ilmaisuna, artikulaationa. Siksi voidaan sanoa, että alkoholitutkimuksen tehtävänä on ja tulee olla ”tutkia ihmisenä olemisen ongelmia alkoholin kautta”, kuten Pekka Kuusi meitä tutkijoita kehotti tekemään eräässä esitelmässään pääjohtajakautensa päättymisen aikoihin.

Itse asiassa alkoholin tutkijat ovatkin tehneet havaintoja, joita voidaan pitää tärkeinä yhtä hyvin suomalaisen elämänmuodon ymmärtämisen kannalta yleensä kuin suomalaisten alkoholiongelmiin erityispiirteiden kuvauksina. Monissa tutkimuksissa on toistunut havainto, joka tässä suhteessa antaa paljon ajattelemisen aihetta. Selkeästi sen on muotoillut Pirjo Paakkanen (1983) äskettäin ilmestyneessä analyysissään, joka koski alkoholia suomalaisessa kaunokirjallisuudessa. Hänen mukaansa vuosisadan alun kirjallisuudessa rahvaan ja paremman väen juomisia kuvattiin selkeästi toisistaan erottuvina. Keski- ja yläluokan alkoholin käyttöä luonnehdittiin sangen hienostuneeksi. Siinä tehtiin selvä ero sen suhteen, mitä nautittiin, miten ja millaisissa yhteyksissä. Vuosisadan alun parempi väki oli ainakin kirjallisuuden perusteella tarkka juomiseen liittyvistä muodoista, rituaaleista ja juhlallisuuksista. Rahvaan juomisessa ei sen sijaan käytöstavoilla ollut suurta sijaa, pääasia oli viinan väkevä vaikutus. Paakkanen toteaa, että 1970-luvun alun kirjallisuudessa luokkien väliset erot ovat paljon pienemmät ja vielä niin, että myös keskiluokkaisten kirjallisten henkilöiden juominen muistutti karkeudessaan ja yksilöllisessä humalakeskeisyydessään sitä tapaa, jolla rahvaan viinankäyttelyä kuvattiin vuosisadan alussa. ”Juomalajien moninaisuudesta tulee yksi ja yhtäläinen alkoholitavara, jonka määrääviä ominaisuuksia ovat alkoholipitoisuus ja hinta. Humala on juojan säädystä ja sukupuolesta riippumatta kaikille sama, ja raju humala ilmaistaan suoraan juomisen tavoitteeksi kaikissa sosiaaliryhmissä”, kirjoittaa Pirjo Paakkanen nykyaikaa koskevista havainnoistaan.

Osittain tätä alkoholin käytön sisällöllistä köyhyyttä nyky-Suomessa selittää yksinkertaisesti perinteen katkeaminen vuosisadan vaihteen yksimieliseen raittiusintoon. Mutta kysymys on laajakantoisemmastakin seikasta. Samanlaista erottelujen ja rituaalien katoamista kuvaa Marja Holmila (1979) tutkimuksessaan maalaiskyläläisten alkoholin käytöstä ja juhlatavoista 1970-luvun puolivälissä. Perinteet ja juhliin liittyvät kollektiiviset uskomukset ovat hävinneet. Juhlien erityinen sisältö ja tarkoitus jäävät taka-alalle, pääasiana on ihmisten viihdyttäminen ja seurustelu. Ja tietysti humaltuminen.

Länsi-Euroopan sivistysperinnettä harteillaan kantavien kulttuuritoimittajien mielestä tällaiset havainnot saattavat tuntua pieniltä. Mutta kaikessa yksinkertaisuudessaan ja selkeydessään ne ovat paljon puhuvia todisteita ihmisenä olemisen ongelmista nykyajan Suomessa. Suhteemme pullon herraan on vain yksi puoli siitä, että suomalaista elämänmuotoa kokonaisuutena leimaavat perinteen hajoaminen, kollektiivisten uskomusten, tapojen ja rituaalien unohtuminen, luokkakulttuurien sekoittuminen ja rahvaanomaistuminen, eräänlainen kulttuuristen merkitysrakenteiden entropia. Näin sanoessani en halua valitella nykyaikaistumista ja romantisoida menneisyyttä. Päinvastoin tällainen kulttuurinen sekamelska on hyvin mielenkiintoinen yhteiskunnan tila, ja sen tutkimuksessa juuri alkoholikäyttäytyminen on strategisessa asemassa.

Mitä sitten on tuo suomalaisen nykyjuomisen tyhjä humalakeskeisyys? Onko se todella pelkkää todellisuuden unohtamista ja pois pyyhkimistä, perinteetöntä ja sisällötöntä narkoosia? Minusta tuntuu, että tällainen kuva on syntynyt pikemminkin sen vuoksi, etteivät sen enempää tutkijat kuin alkoholismien hoitojärjestelmissä työskenteleväkään ole tähän saakka osanneet riittävästi kuunnella humalaisten jaarituksia löytääkseen niihin sisältyviä, koko murroskulttuuriimme kuuluvia rakenteellisia aineksia.

*Nainen ja mies, mies ja nainen —
ja viina*

Tutkimuksissa on kertynyt melkoinen

määrä aineistoa, joka viittaa siihen, että näennäisestä tyhjyydestään huolimatta viinan käyttö artikuloi vivahteikkaalla tavalla monia sellaisia elämäntavan merkityksellisiä jäsenyksiä, joita voi pitää talonpoikais-työväenluokkaisen kulttuuriperinteemme jatkeena. Puutun tässä vain yhteen, nimittäin siihen, millä tavalla viina ja humala ilmentävät miehen ja naisen välisiä suhteita ja niissä vallitsevia muutospaineita.

Talonpoikais-työväenluokkisiin sukupuolirooleihin liittyvät piirteet näkyvät edelleen selvästi suomalaisten alkoholin käytössä. Naiset käyttivät vuoden 1976 juomistapatutkimuksen mukaan vain viidenneksen kaikesta alkoholista. Monien tutkimusten mukaan naisten juomista koskeva epävirallinen ja osin virallinenkin kontrolli on voimakkaampaa ja rajoittavampaa kuin miesten alkoholin käyttöä koskeva kontrolli (Ahlström 1983). Ja naisten itsensä harjoittama kontrolli on myös tiukempaa kuin miesten (Honkasalo & Kandolin 1983). Nämä piirteet liittyvät siihen, että perinteisten roolijakojen mukaan naisella on suurempi vastuu kodista, perheestä ja perheen kunnollisuudesta kuin miehellä. On kiistatonta, että naisten alkoholin käyttöä rajoittavien normien tiukkuus on suoraa seurausta tästä roolijaosta ja erityisesti siihen liittyvästä äidin ja lapsen välisestä kiinteästä suhteesta (Holmila 1979, 125).

Vastaavasti miehisen humalan hurjuus liittyy perinteisen miesihanteen käsityksiin miehen oikeudesta itsenäisyyteen ja vapauteen. Tutkimuksessaan erään tamperelaisen lähiöravintolan tikkakerhosta Pertti Alasuutari ja Jorma Siltari (1983, 101–105) toteavat, että vapaus poiketa tikalle tosin jouduttiin usein lunastamaan kotitöihin osallistumisella, mutta joka tapauksessa se koettiin vapaudeksi kodin ja työn säännöllisyyden asettamista rajoituksista. Ravintolan miesyhteisö tarjosi jäsenilleen keinon kokea ja ilmaista miehistä vapautta, valtaa ja kykyjä — kykyjä niin tikanheitossa kuin humalan hallinnassa. Vanha suomalaisen miehen käsitys siitä, miten pitää juoda, korostaa nimenomaan pätevyyttä tässä toimessa: ei saa juoda vähemmän kuin muut eikä saa humaltua enemmän kuin muut. Kettil Bruun (1959) osoitti tämän normin olemassaolon tutkimuk-

sessaan jo 1950-luvulla, ja se näyttää edelleen olevan voimassa.

Miehen, naisen ja viinan väliseen kolmio-draamaan kuuluu, että naisen velvollisuudeksi on tutkimuksissa todettu miehen juomisen säätely ja vastuun ottaminen siitä aivan samalla tavalla, kuin perinteisissä rooliasetelmissa naisella on vastuu yleensäkin miehen talousasioista ja työkunnon säilymisestä (esim. Holmila 1979). Totesimme esimerkiksi suomalaisten elokuvien juomiskohtauksia tutkiessamme, että niissä naiselle annettiin tuskin lainkaan sijaa miesten ryyppykaverina, mutta sen sijaan naiset olivat säännönmukaisesti kontrollin toimeenpanijoina (Falk & Sulunen 1980). Miehen ja yhteiskunnan välinen suhde kuvattiin usein ristiriitaiseksi juuri ryyppäämisen avulla, ja tässä ristiriidassa nainen sai yhteiskunnan edustajan aseman.

Näissä asetelmissa ei ole ihme, että miesten ja naisten välillä vallitsee viinan suhteen ristiriitoja. Mainitussa tamperelaisessa lähiössä naisten suhde ravintolaan oli heitä jälkeensä haastateltaessa avoimen vihamielinen. Vihamielisyydellään naiset ilmaisivat tietenkin harminsaa siitä, että ravintola vie miehiltä osan siitä ajasta ja rahasta, joka muuten käytettäisiin kodin ja perheen hyväksi. Mutta samalla siinä sai ilmauksensa naisten voimattomuus miesten vapaan menemisen edessä, kunniallisen normaalielämän heikkous miesten oman vallattoman maailman rinnalla.

Näyttää siltä, että viinaan liittyvät ristiriidat miesten ja naisten välillä ovat voimistumassa. Kun naisten vahvaa asemaa kodin ja perheen moraalisena turvana voitiin aikaisemmin kuvata psykologisena matriarkaattina, käyttäkseni bretagnelaisen psykiatrin Philippe Carrerin (1983) termiä, uudessa yhteiskunnallisessa tilanteessa tämä valta hallita miestä koetaan pikemminkin räsituksiksi, jopa nöyryyttäväksi. Marja Holmilan haastattelema nuori työläisvaimo kertoo siitä seuraavasti (Holmila 1979, 202–203):

”Tykkään ottaa sen verran alkoholia, että rentoutuu ja tulee seurallisemmaksi. Mutta mikä siinä on että miehet ei osaa pitää rajaa. Ja että yksinkin viitsii istua ja ottaa tossa kotona. Yhteen aikaan . . . jelpasin miestä että se ei sitä kaikkea juo tossa itse. . . . Kiusallani otin silloin, ettei tuo tuossa aina

yksin kaikkea ota. — Välillä olen ajatellu että nyt minäkin otan oikein kun mennään jonnekin mutta sitten ei ole luonto antanut periksi. Häpeäisin jos esiintyisin siellä oikein humalassa. Olen ajatellut juoda oikein, miehen kiusaksi, mutta en ole sitten luonnoltani voinut. Mies ei sano 'ei kiitos' ennen kuin kaikki juoma on loppu. Juhannuksena mies tuli talolta kotiin sitten vasta kun muut oli jo pitkään olleet kotona. Minua otti niin päähän että aamulla juuri ennen ruoka-aikaa otin pullonpohjia kaapista, kumosin kerralla naamaani ja läksin ulos. En sanonut minne menen. Menin tuohon metsään ja oikasin sinne, ja olin siellä kuusi tuntia. Olisin ollut pitempäänkin mutta kun oli niin hirveän kylmä. Oli ne vähän olleet huolissaan, mieskin käynyt kattele-massa että missä olen."

Naisten suhde alkoholiin on kasvavassa määrin ambivalentti. Yhtäältä ollaan katkeria siitä, että nainen ei voi juoda vapaasti kuin mies, mutta toisaalta ollaan ylpeitä siitä, että naisilla ei ole miesten heikkoutta viinaan. [Tämä ambivalenssi muuten ilmenee kauniisti myös naistutkijoiden viimeaikaisissa kiistakirjoituksissa miehistä alkoholitutkimusta vastaan (Järvinen 1982; Ahlström 1983).]

Ei siis ole niin kummallista, että naisten oma alkoholin käyttö on lisääntymässä samaan aikaan, kun juuri naisväen toimesta esitetään yhä enemmän alkoholin vastaisia vetoimuksia ja alkoholipoliittisia vaatimuksia. Muun muassa näihin kysymyksiin odotamme selvennystä suunnitteilla olevasta juomistapatutkimuksesta vuonna 1984.

Korostan, että viina ei sinänsä ole edellä kuvattujen miehen ja naisen välisten ristiriitojen syy. Syy on siinä, että talonpoikaisyhteiskunnasta periytyvät miehen ja naisen suhdetta säätelevät kulttuuriset jäsennykset ovat muuttumassa ja joutumassa ristiriitaan uusien olosuhteiden kanssa. Alkoholi vain ilmentää tätä hajoamista ja siihen liittyviä konflikteja. Viinasta on helpompi puhua kuin miehestä ja naisesta yleisesti. Siinä kiteytyy moni sellainen asia, jota ei abstraktisti ja yleisin käsittein voida helposti ilmaista.

Sivilisoivaa alkoholipolitiikkaa

Viinankäyttönsä avulla ihmiset ilmaisevat toki paljon muutakin elämänsä keskeisestä sisällöstä. Suhde työhön ja elämän mahdolli-

suuksiin, huolet ja toiveet tulevaisuudesta, mietteet elämästä, kuolemasta ja sukupolvien kierrosta kertautuvat monin muodoin siinä tavassa, jolla pulloon tai lasiin tartutaan, ja siinä usein tyhjänpäiväiseltä tuntuvassa jaarituksessa, jota humala siivittää. Kenties suurimmat kulttuuriset muutokset suomalaisessa elämänmuodossa ovat kuitenkin tapahtumassa yksityiselämän alueella, perheessä ja sukupuolten välisissä suhteissa, ja sen vuoksi ne ovat niin viinatutkijoiden kuin viinanjuojienkin ajatuksissa usein päällimmäisinä.

Olen edellä puhunut siitä, miten talonpoikais-työväenluokkainen kulttuuriperinne esiintyy alkoholin käytön näennäisesti jäsenytymättömänä humalakeskeisyytenä, ja niistä piilomerkityksistä, joita tähän humalakeskeisyyteen kuitenkin sisältyy. Mitä sitten vaikuttaa se, että suomalainen yhteiskunta on siirtynyt valkokauluskapitalismiin ja uusi keskiluokka — virkamieskunta, suunnittelijat, myynti-, osto- ja kirjanpitoitehtävissä toimivat paperi- ja puhetyöläiset — muodostaa jo yli puolet työvoimasta? On todennäköistä, että juuri tämän väestönosan alkoholin käytössä ilmenee kulttuurinen pätemisen tarve, joka näkyy käyttötapojen eriytymisenä, monipuolistumisena ja ehkäpä uutena ritualisoitumisenakin. Siis eräänlaista sivilisoitumista odotaisin siinä mielessä, että alkoholin käyttöön tulee entistä enemmän muutakin sisältöä kuin humalan avulla ilmaistavia kulttuurisia piilomerkityksiä. Ilmeisesti tämä sivilisoituminen on kuitenkin huomattavasti hitaampaa ja paljon vähemmän alkoholipoliittisin toimin ohjailtavissa kuin aikoinaan ennen keskiolulakia kuviteltiin. Erityisenä syynä tähän on se, että Suomessa nämä kulttuuriset taidot eivät voi kehittyä kansalliselle perustalle, vaan noudattavat kirjavia ja monensuuntaisia ulkomaisia vaikutteita.

Alkoholipolitiikan näkökulmasta tällainen sivilisaatiokehitys olisi varmasti nyt yhtä suotavaa kuin ennenkin. Niissä rajoissa, jotka kulutuksen kokonaismäärän rajoittamistavoitteet sallivat, olisi alkoholipoliittisten toimien siihen mukauduttava ja luotava sille edellytyksiä. Ei yhdessä hetkessä eikä vielä yhden sukupolvenkaan aikana voida kulttuurisia syvärakenteita mullistaa, eikä siihen ole syytäkään. Silti en näe estettä sille, etteikö

suunta voisi edelleen olla kohti rajoittavaa, mutta sivilisoivaa alkoholipolitiikkaa.

Kirjallisuus

Ahlström, Salme: Naiset alkoholipolitiikan kohderyhmänä. *Alkoholipolitiikka* 48 (1983): 4, 189—197

Alasuutari, Pertti & Siltari, Jorma: Miehi-
sen vapauden valtakunta. Tutkimus lähiöra-
vintolan tikkakulttuurista. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, Tampereen yliopisto. Sarja B 37. Tampere 1983

Bruun, Kettil: Drinking behaviour in small groups. The Finnish Foundation for Alcohol Studies, Vol. 9. Helsinki 1959

Carrer, Philippe: Le matriarcat psychologique des Bretons. Payot. Paris 1983

Falk, Pasi & Sulkunen, Pekka: Suomalainen humala valkokankaalla — suomalaisen miehen myyttinen fantasia. *Sosiologia* 17 (1980): 4, 257—270

Holmila, Marja: Maalaiskylän asukkaat ja alkoholi. Tutkimus alkoholin liittymisestä erään maalaiskylän asukkaiden elämäntapaan. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste 127. Helsinki 1979

Honkasalo, Marja-Liisa & Kandolin, Irja: Nainen ja alkoholi — ongelman tarkastelua naisen yhteiskunnallisen aseman ja työn näkökulmasta. Monisteessa: Naisten päihdeongelma. Tampereen yliopistossa 12.—13. 5. 1982 pidetyn symposion luennot. Sosiaalihuoltituksen julkaisuja 2/1983. Helsinki 1983

Järvinen, Margaretha: Nainen alkoholitutkimuksessa. *Alkoholipolitiikka* 47 (1982): 4, 210—219

Paakkanen, Pirjo: Suomalaisen viinapään jäljillä — alkoholi suomalaisessa kaunokirjallisuudessa vuosina 1911—1912 ja 1972. *Sosiologia* 20 (1983): 2, 89—101

Pöntinen, Seppo: Social mobility and social structure. *Societas Scientiarum Fennica*. Helsinki 1983.

English Summary

Pekka Sulkunen: Alkoholi ja suomalainen elämänmuoto (Alcohol and the Finnish Way of Life)

The relationship between alcohol and the Finns is not so extraordinary as is popularly thought. Consumption has in the main followed the same overall trend as in other industrialized countries. The same holds true for the direction alcohol policy took towards liberalization in a number of countries until the mid-1970s when it then swung back to a stricter line. Restrictions prescribing the availability of alcoholic beverages exist in one form or another in nearly every country, and even when these restrictions are less stringent there are norms regulating the use of alcohol among the population.

The peculiarities of the Finnish alcohol culture are rooted in the tradition of the temperance movement, which in its time was a factor unifying the citizenry, and in the specific class structure in Finland and the rapid post-war changes in this structure. Due to the small size of the early middle class, the cultural codes in Finnish society have been widely regulated by the way of life of the working class and the peasantry.

The use of alcohol should not be researched merely from the perspective of the impact of living

conditions. As drinking serves as an instrument to express the meaning structures of ways of living, research into it reveals the fundamental aspects and ambiguity of these structures.

An example of this is found in research results demonstrating that today's drinking modes, when compared with the ways of using alcohol in the beginning of this century, remain undefined without ritual meaning to the same extent underlying any particular content or purpose linked to the drinking context. This is only one manifestation of fragmented Finnish traditions, the abandonment of collective beliefs and rituals and the mixing and debasement of class cultures that today characterize the Finnish way of life in general. The Finnish way of living is a potpourri of conglomerated cultures.

In these circumstances, the traditional values of the working class and the peasantry represent the dominant ingredients. The faded contents related to different beverages and drinking uses are all that remain of the temperance tradition. This emerges as well through differences in the norms regulating drinking by both men and women. According to research, both women and men seem to share the

opinion that women must more strictly control their drinking than men and that they additionally must bear the responsibility for men's intoxication. Contradictions stemming from the use of spirits do not, however, simply originate in spirits alone, but rather are an expression of role conflicts between men and women. Women rebel against the privileged position enjoyed by men in drinking and attempt to reject a woman's responsibility for a man's drinking. These conflicts continue to grow

wider.

The expansion of a new middle class will add to the cultural skills of Finns, with respect to alcohol as well, but far less swiftly than the era of liberalization has assumed. In Finland these skills cannot develop on a national basis but they instead follow the path laid down by foreign impacts. Alcohol policy should adapt to diversifying drinking patterns by simultaneously pursuing goals seeking to restrict alcohol consumption.

Alkoholipolitiikka Vol. 48:319—325, 1983